

ZAPOŻYCZENIA Z JEZYKÓW AZJI WSCHODNIEJ W ANGIELSZCZYŹNIE POTOCZNEJ

Niniejszy artykuł prezentuje zapożyczenia leksykalne z języków Azji Wschodniej funkcjonujące w angielszczyźnie potocznej. Stanowią one ciekawy i barwny wycinek potocznej leksyki angielszczyzny, w szczególności amerykańskiej, i to zarówno pod względem językoznawczym, jak i społeczno-kulturowym. Choć można je przedstawiać z różnych perspektyw, takich jak np. typologia, forma, znaczenie, tematyka czy funkcje, w niniejszym artykule za punkt wyjścia przyjęto typologię językową, a więc języki, z których te zapożyczenia pochodzą. Artykuł omawia zapożyczenia z czterech języków Azji Wschodniej: chińskiego, japońskiego, wietnamskiego i koreańskiego, ponieważ tych jest najwięcej. Materiał leksykalny pochodzi z obszernej bazy danych zgromadzonej podczas badań terenowych w ramach szerszego projektu badawczego dotyczącego zapożyczeń slangowych i potocznych, prowadzonego w latach 2010–2015, m.in. na Columbia University (Nowy Jork), University of California (Berkeley), University of Florida (Gainesville) i Simon Fraser University (Vancouver).

Wprowadzenie

Wypada zacząć od zwięzłego zdefiniowania podstawowych określeń terminologicznych, stanowiących zarazem główne części tytułu niniejszego artykułu. I tak, angielszczyzna potoczna to istotna część leksyki, a przy tym nieodłączna część kultury anglojęzycznej, w szczególności amerykańskiej. Obejmuje ona łącznie dwa typy leksyki – slang oraz kolokwializm, choć w polskiej tradycji językoznawczej przyjęto stosować jedno obejmujące je określenie: język potoczny¹. Różnica między nimi nie zawsze jest dobrze znana, warto więc wyjaśnić, że slang to najbardziej potoczny, nieformalny i niekonwencjonalny styl języka, sytuujący się na końcu skali formalności języka², poza tym, jak zauważa Maciej Widawski, „slang jest też postrzegany jako twór bardzo nieformalny, dosadny i czasem wulgarny”³, a przez to nieakceptowalny

¹ M. Widawski, *Slang UG. Słownik slangu studentów Uniwersytetu Gdańskiego*, Gdańsk 2010, s. X.

² M. Garcarz, *African American Hip Hop Slang: A Sociolinguistic Study of Street Speech*, Wrocław 2013, s. 109.

³ M. Widawski, *Slang UG...*, s. XI.

w wielu sytuacjach komunikacyjnych. Kolokwializm różni od slangu z jednej strony jego większa akceptowalność i beztroška naturalność, a z drugiej strony mniejsza ekstremalność i niepokorność w znaczeniu i formie⁴. Jak wspomniano, obydwie składają się na pojęcie język potoczny.

Zapożyczenia to z kolei istotny element wzbogacający leksykę języka. Zapożyczenie to, najprościej mówiąc, element, najczęściej wyraz, przejęty z języka obcego⁵. Choć jest to termin najbardziej ogólny i najczęściej stosowany, niektórzy językoznawcy uważają go za niedokładny, bo, po pierwsze, sugeruje on, że dany wyraz wróci kiedyś do języka, z którego został zapożyczony, a którego przecież nigdy nie opuścił⁶. Po wtóre, zapożyczenie może dotyczyć różnych poziomów języka, można więc mówić o zapożyczeniach na poziomie fonologicznym, składniowym i leksykalnym; stąd w niniejszym przypadku konieczne jest sprecyzowanie, że chodzi o zapożyczenia leksykalne. Istnieją też różne rodzaje zapożyczeń odzwierciedlające różne ich typologie⁷. Wśród nich, poza zapożyczeniami właściwymi, są zapożyczenia mieszane oraz kalki językowe (omówione poniżej). Wszystkie one występują w slangu⁸, zaczerpniętym również z języków azjatyckich.

Ostatni element tytułu, a więc języki Azji Wschodniej, odnosi się do czterech wybranych języków obszaru Dalekiego Wschodu, a więc chińskiego, japońskiego, wietnamskiego i koreańskiego. Jak wspomniano, zapożyczeń z tych właśnie języków jest w potocznej angielszczyźnie najwięcej. Większość z nich to rezultat kontaktów językowych między ludami Dalekiego Wschodu a Anglosasami, zintensyfikowanymi w XIX wieku podczas ekspedycji kolonialnych, natomiast w XX wieku to rezultat kontaktów powstałych podczas konfliktów zbrojnych na obszarze Azji Wschodniej⁹.

Niniejszy artykuł składa się z czterech zasadniczych części, z których każda została poświęcona zapożyczeniom z jednego z powyższych języków. Każdą poprzedza zwięzłe wprowadzenie, które w szkicowy sposób przedstawia kontekst społeczno-historyczny tych zapożyczeń. Materiał językowy, główny element niniejszego artykułu, jest prezentowany według następującego wzorca opisu: określenie hasłowe, kwalifikator gramatyczny, kwalifikator stylistyczny (jeśli jest), definicja lub ekwiwa-

⁴ J. Lighter, *Random House Historical Dictionary of American Slang*, vol. A-G, New York 1994, s. XV.

⁵ K. Polański, *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, Wrocław 1993, s. 616.

⁶ T. McArthur, *Oxford Companion to the English Language*, Oxford 1992, s. 141.

⁷ Zob. np. E. Haugen, *The Analysis of Linguistic Borrowing* [w:] *Lingua*, t. 2, Amsterdam 1950; E. Mańczak-Wohlfeld, *Tendencje rozwojowe zapożyczeń angielskich w języku polskim*, Kraków 1995; M. Kuźniak, *Foreign Words in English. Metaphoric Astrophysical Concepts in Lexicological Study*, Wrocław 2009.

⁸ M. Widawski, *African American Slang: A Linguistic Description*, Cambridge 2015, s. 54.

⁹ Zob. J. Coleman, *The Life of Slang*, Oxford–New York 2012, s. 44; P. Dickson, *War Slang. American Fighting Words and Phrases from the Civil War to the Gulf War*, New York 1994, s. 235, 259.

lent w standardowej polszczyźnie, ekwiwalent w potocznej polszczyźnie (jeśli jest), kontekstowy przykład wraz ze źródłem i datą, a także uzupełniające informacje etymologiczne wraz z datowaniem. Całość materiału językowego konsultowano ze specjalistyczną literaturą – słownikami, glosariuszami, encyklopediami – z której najważniejsze pozycje przywołano w przypisach¹⁰.

Zapożyczenia z chińskiego

Język chiński dostarczył wielu ciekawych wyrażen, które do dziś funkcjonują w potocznej angielszczyźnie. Pojawiły się one już w połowie XIX wieku, wraz z pierwszymi emigrantami chińskimi, głównie w San Francisco i Nowym Jorku, do dziś największych centrach społeczności chińskiej w USA. Z tego okresu pochodzi powszechnie znane *chow* i jego liczne derywatywy, np. *chow bound* i *chowtime*. Kilka istotnych zapożyczeń z języka chińskiego pochodzi z lat 40. i jest rezultatem udziału Stanów Zjednoczonych w II wojnie światowej na Dalekim Wschodzie. Charakterystycznym wyrażeniem z tego okresu jest do dziś popularne *gung-ho*. Stosunkowo najliczniejsze są zapożyczenia z lat 50. i 60., związane z wojną w Korei, w którą zaangażowane były również Chiny, a jednocześnie z zimną wojną. Wśród określeń z tego okresu należy wymienić *yin-yang* oraz często spotykane kalki językowe *brainwash* i *paper tiger*.

Poniżej przedstawiono reprezentatywne przykłady określeń przejętych z języka chińskiego w potocznej angielszczyźnie. Na początek wymieńmy zapożyczenia właściwe (ang. *loanwords*), a więc wyrazy przejęte z chińskiego w całości i najwyżej jedynie nieznacznie zmodyfikowane:

chop suey *rę.* mieszanina, MISZMASZ, RAŁANKA: *I get Japanese, Chinese, Filipino, Irish, German, Hawaiian, French. Real chop suey, yeah?* – Douglas Simonson, 1981 [od 1980, z chiń. (kantońskiego) *tsap seni* „różne resztki”]

chow *rę.* jedzenie, SZAMU, PAPU, AMU: *Marines don't like to be interrupted while eating chow* – *Full Metal Jacket, film, 1987* [od 1856, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia”]

gung ho *przym.* nadgorliwy lub zbyt entuzjastyczny, NA HURRA, HURRA-OPTYMISTYCZNY: *I guess they think I'm kind of gung ho type* – *Right Stuff, film, 1983* [od 1945, z chiń. *gōng hé* „pracować razem”]

¹⁰ J. Kleeman, H. Yu, *Oxford Chinese Dictionary*, Oxford–New York 2010, s. 44; Seigo Nakano, *Random House Japanese-English English-Japanese Dictionary*, New York 1997; Dinh-Hoa Nguyen, *NTC's Vietnamese-English Dictionary*, Lincolnwood 1995; Kyubyong Park, *Tuttle Learner's Korean-English Dictionary*, Tokyo 2012.

shanghai *cz.* zmuszać lub nakazywać, PRZYCISKAC, NACISKAC: *Darrald, who was fluent in Spanish, was shanghaied to translate – Robert Moser, 2002* [od 1915, z chiń. Shanghai „miasto Szanghaj” i wcześniejszego znaczenia z 1850, „porywać i wcielać do służby w marynarce”]

tofu *przym.* o nudnej, mało interesującej osobowości, MDŁY, BYLE JAKI, NUDNY JAK FLAKI Z OLEJEM: *Her new boyfriend is so tofu. Boring as hell! – Student University California Berkeley, 2013* [od 2000, z chiń. *dòufu* „tofu”]

yin-yang *rz.* penis, LINGAM: *You think his ying-yang is big? – Lesbian Vampire Killers, film, 2009* [od 1968, z chiń. *yīn-yáng* „filozofia yin-yang”]

yang *rz.* penis, LINGAM: *Michael has a big yang – Blogspot, 2014* [od 1965, z chiń. *yáng* „męski pierwiastek w filozofii yin-yang”]

yen *rz.* 1 uzależnienie od narkotyku, GŁÓD: *This distance may have kept me from feeling any yen for drugs – LA Weekly, 2001*; 2 chęć lub ochota, CHCICA, CHĘTKA: *You always had a little yen for me – Vicky Cristina Barcelona, film, 2008* [od 1906, z chiń. (kantońskiego) *yīnyáhn* „być uzależnionym od opium”]

Druga grupa to zapożyczenia mieszane (ang. *loanblends*) albo też inaczej zapożyczenia hybrydy (ang. *hybrid loans*). Składają się one z elementu przejętego z języka chińskiego oraz elementu (lub elementów) rodzimych w angielszczyźnie. Połączenia takie wskazują na zaskakująco duży stopień integracji zapożyczeń z angielskim systemem leksykalnym, pomimo odmienności systemów słotwórczych obydwu języków. Oto one:

chow down *cz.* jeść, gł. łapczywie, SZAMAC, WTRANŻALAC, WSUWAĆ: *It's time to roll to Chili's and chow down with my guys – Due Date, film, 2010* [od 1907, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia” i ang. partykuły *down*]

chow-down *rz.* czynność jedzenia, SZAMANIE, PAPU, AMU: *What do you say to a chow-down? – Five Dollars a Day, film, 2008* [od 1939, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia” i ang. partykuły *down*]

chowhound *rz.* koneser dobrej kuchni, SMAKOSZ: *It's a must stop for chow-hounds! – Trip Advisor, 2010* [od 1917, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia” i ang. *hound* „entuzjasta”]

chow time *rz.* pora posiłku, SZAMU, PAPU, AMU: *At 3 p.m., it's chow time for the center's twelve young but hungry sharks – Los Angeles Times, 2001* [od 1907, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia” i ang. *time* „czas”]

gunghoism *rz.* nadgorliwość lub zbytni entuzjazm, HURRA-OPTYMIZM: *This is a classic example of gunghoism – Twitter, 2015* [od 1945, z chiń. *gōng hé* „pracować razem” i ang. suffiksu *-ism*]

out the ying-yang fraż. maksymalnie, NA MAKSA, NA FULL: *If we sent these kids to war, you'd have sick calls out the ying yang* – *Los Angeles Times*, 1997 [od 1965, z ang. *out* i *ying-yang* „odbyt”, pochodzącego z chiń. *yīn-yáng* „filozofia yin-yang”]

pink yuan rż. siła nabywca konsumentów chińskich o orientacji homoseksualnej, RÓŻOWY JUAN, TĘCZOWY JUAN: *Alibaba's shopping website is among the first group of companines eyeing the pink yuán* – *Market Watch*, 2015 [od 2000, z ang. *pink* „różowy” lub „homoseksualny” oraz *yuan* „podstawowa chińska jednostka monetarna”]

shanghaier rż. ktoś, kto zmusza lub nakazuje: *Miss Whitlaw makes so many people get to work that she should have been a shanghaier* – *Suzanne Barchers*, 2015 [od 1915, z chiń. Shanghai „miasto Szanghaj” i wcześniejszego znaczenia „porywać i wcielać do służby w marynarce” i ang. przyrostka *-er* „wykonawca danej czynności”]

up the ying-yang fraż. maksymalnie, NA MAKSA, NA FULL: *I say this place is fortified up the ying-yang* – *Race to the Witch Mountain, film*, 2009 [od 1965, z ang. *out* i *ying-yang* „odbyt”, pochodzącego z chiń. *yīn-yáng* „filozofia yin-yang”]

W przypadku zapożyczeń w języka chińskiego często mamy do czynienia z tzw. kalkami semantycznymi (ang. *loan translations*). Są to odwzorowania obcych konstrukcji językowych za pomocą rodzimych elementów¹¹, w naszym przypadku konstrukcji chińskich za pomocą elementów angielskich. Warto zauważyć, że wiele z nich dotyczy szczególnie sfery polityki i jest związanych z okresem zimnej wojny. Oto kilka kontekstowych przykładów:

brainwash rż. przymusowa indoktrynacja, PRANIE MÓZGU: *The judge reprimanded them for what he called the “brainwash” of children* – *Winnipeg Free Press*, 2014 [od 1950, z chiń. *xǐnǎo*, dosł. „mycie mózgu”]

look-see rż. spojrzenie lub ocena, LUKNIĘCIE, RZUT OKIEM: *Some are free, others require a fee, all are worth a look-see* – *Los Angeles Times*, 2014 [od 1854, z chiń. *kànjàn*, dosł. „spojrzeć, patrzeć”]

paper tiger rż. ktoś na pozór groźny i silny, a w rzeczywistości nieszkodliwy i słaby, PAPIEROWY TYGRYS: *Mark Cuban called Donald Trump a paper tiger* – *Sports Illustrated*, 2015 [od 1952, z chiń. *zhǐ lǎohǔ*, dosł. „papierowy tygrys”]

running dog rż. ktoś wykonujący czyjeś polecenia i całkowicie od kogoś zależny, PACHOLEK, CHŁOPIEC NA POSYŁKI: *They say I'm a running dog of*

¹¹ M. Widawski, *African American Slang...*, s. 56.

the Americans – *New York Review of Books*, 2012 [od 1937, z chiń. 哮狗, dosł. „biegnący pies”]

Co interesujące, wiele zapożyczeń chińskich w angielszczyźnie potocznej podlega standardowym procesom morfologicznym funkcjonującym w języku angielskim. Najbardziej wyrazista jest tzw. derywacja bezsufiksalna (ang. *zero derivation*), a więc zmiana formy gramatycznej bez zmiany formy wyrazowej¹². Odnosi się ona nie tylko do kalek semantycznych, ale też zapożyczeń właściwych i jest kolejnym dowodem na duży stopień ich zintegrowania z systemem leksykalnym angielszczyzny. Oto reprezentatywne przykłady:

brainwash *cz.* poddawać przymusowej indoktrynacji, **PODDAWAĆ PRANIU MÓZGU**: *You took her away for two weeks and you brainwashed her* – *Bandits*, film, 2001 [od 1950, z chiń. 洗脑, dosł. „mycie mózgu”]

chow *cz.* jeść, gł. łapczywie, **SZAMAĆ, WTRANŻALAĆ, WSUWAĆ**: *We chowed and drank a few beers* – *Reddit*, 2000 [od 1856, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia”]

kung-fu *cz.* bić, posługując się technikami chińskiej sztuki walki kung fu: *Yeah, I kung-fued his ass!* – *Twitter*, 2013 [od 1970 z chiń. 功夫 „sztuka” lub „nauka”]

yen *cz.* 1 być uzależnionym od narkotyku, **MIEĆ GŁÓD**: *These guys yen for hard drugs* – *Student University of California Berkeley*, 2013; 2 mieć chęć lub ochotę, **MIEĆ CHCICIE, MIEĆ CHEŃTKĘ**: *I yenned to have a Rolls Royce* – *Robert L. Chapman*, 2007 [od 1919, z chiń. (kantońskiego) 烟癮 „być uzależnionym od opium”]

Znaczenie wyrażen zapożyczonych czasem ulega zmianom. Jest tak również w przypadku niektórych określeń przejętych z języka chińskiego, które po przejściu do angielszczyzny potocznej uzyskały zupełnie nowe, często figuratywne znaczenia. Ilustrują to następujące przykłady:

chow down *cz.* potencjalnie obraźliwe stymulować ustami (narządy seksualne partnera), **LIZAĆ, ROBIĆ DOBRZE**: *I watched him chow down on her pussy, it excited me* – *Literotica*, 2015 [od 1951, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia” i ang. partykuły *down*]

chow-down *rz.* potencjalnie obraźliwe seks oralny, **LIZANKO**: *Try to find Trevor and have a chowdown with him* – *Brooklyn Newspaper*, 2015 [od 1939, z anglo-chińskiego pidżynu *chow* „mieszanka jedzenia” i ang. partykuły *down*]

¹² S. Steinmetz, B.A. Kipfer, *The Life of Language*, New York 2006, s. 124.

yang ㄩㄤˊ: odbył, RDZAWA DZIURKA, CZEKOLADOWA DZIURKA: *You can take it and shove it up your yang!* – *Twitter*, 2015 [od 1965, z chiń. *yáng* „męski pierwiastek w filozofii yin-yang”]

yin-yang ㄩㄣˊ ㄩㄥˊ: odbył, RDZAWA DZIURKA, CZEKOLADOWA DZIURKA: *She's got drugs up the ying-yang* – *Rookie Blue*, serial *Global-TV*, 2010 [od 1968, z chiń. *yīn-yáng* „filozofia yin-yang”]

O ile większość zapożyczeń z języków Azji Wschodniej funkcjonuje w potocznej angielszczyźnie amerykańskiej, o tyle spora liczba zapożyczeń z języka chińskiego (głównie w jego kantońskiej wersji) funkcjonuje w angielszczyźnie hongkońskiej. Nie jest ona uważana za tzw. rodzimą odmianę angielszczyzny (ang. *native variety of English*) na równi np. z australijską czy szkocką i z tego powodu jest rzadko uwzględniana w literaturze przedmiotu. Warto jednak odnotować choćby kilka tych określeń. Datują się one od początków bytności brytyjskiej w Hongkongu, a więc od XIX wieku i dotyczą bardzo wielu sfer życia, w szczególności handlu¹³. Spora ich część stanowią modyfikacje oraz kalki semantyczne. Oto garść tych określeń:

astronaut ㄆㄨˊ ㄤˊ: ktoś pracujący w innym kraju niż jego rodzina i kto do niej często dolatuje (najczęściej Chińczyk z Hongkongu, który wysłał swoją rodzinę do USA lub Kanady), EMIGRANT NA WALIZKACH: *They came to be known as "astronauts" because of the time they spent flying back and forth between Hong Kong and their adopted countries* – *Wall Street Journal*, 2011 [od 1990, z chiń. (kantońskiego) *taai hùng yàhn* „astronauta”]

bashihou ㄅㄚˊ ㄕㄨˊ: generacja jednaków urodzona w Chinach w latach 80., w czasie tzw. polityki jednego dziecka, JEDYNACY, JEDYNACY-EGOIŚCI: *These conditions justify the inclusion of bashihou in his book* – *South China Morning Post*, 2015 [od 2000, z chiń. *bāshìbān* „po 1980”]

Fragrant Harbour ㄈㄨㄤˊ ㄏㄤˊ ㄏㄠˊ: Hongkong: *There's no time like the present for a trip to the Fragrant Harbour to discover a metropolis that's blossoming before your eyes* – *Reuters*, 2015 [od 1840, z chiń. (kantońskiego) *hoeng gong* „pachnący port”]

gweilo ㄍㄨㄟˊ ㄌㄠˊ: potencjalnie obraźliwe cudzoziemiec, głównie rasy białej, OBCY, BIAŁAS: *The only thing they turned up was a gweilo who liked to go jogging naked* – *Time Out Hong Kong*, 2014 [od 1850, z chiń. (kantońskiego) *gwāilōu* „człowiek duch”]

Hongcouver ㄏㄨㄥˊ ㄔㄨㄟˊ: potencjalnie obraźliwe Vancouver: *The prices here are nothing compared to what you can pay for a place in Hongcouver* – *Calgary Sun*, 2014 [od 1968, z chiń. *Hong (Kong)* „Hongkong” i ang. *(Van)couver*]

¹³ H.-G. Wolf, P.J. Cummings, *A Dictionary of Hong Kong English*, Hong Kong 2011, s. 203–206.

Zapożyczenia z japońskiego

Równie wiele zapożyczeń w angielszczyźnie potocznej zostało przyjętych z języka japońskiego. Pojawiły się one pod koniec XIX wieku wraz z pierwszymi emigrantami japońskimi, głównie w San Francisco i Los Angeles, do dziś największych centrach społeczności japońskiej w USA. Z tego okresu pochodzą dobrze znane *chichi*, *ichiban* czy *wooden kimono*. Bardzo liczna grupa zapożyczeń z języka japońskiego pochodzi z lat 40. i przeszła do potocznej angielszczyzny wskutek kontaktu z Japończykami podczas II wojny światowej. Jak zauważa Coleman, wojna sama w sobie zawsze przynosi sporo zapożyczeń slangowych¹⁴. Wyrażenia z tego okresu to do dziś znane *honcho*, *mama-san* czy choćby *nip*. Równie dużo zapożyczeń pochodzi z lat 50. i jest związanych z wojną w Korei, podczas której wiele amerykańskich baz wojskowych znajdowało się właśnie w Japonii. Wśród typowych określeń z tego okresu można wymienić *moose* i *skosh*. Z kolei stosunkowo najnowsze zapożyczenia, datujące się od lat 70. do dziś, są związane z trzema sferami: ze sztukami walki wręcz, popkulturą, w szczególności mangą, a także, niestety, pornografią. Do określeń tych należą *bukkake*, *ninja*, *nuru massage* czy *samurai*.

Oto reprezentatywne przykłady zapożyczeń leksykalnych z języka japońskiego w potocznej angielszczyźnie. Niżej wymieniono tzw. zapożyczenia właściwe:

banzai *rz.* brawurowy atak, SAMOBÓJCZY ATAK: *They launched another banzai and ran right into it – Gamesquad Forums, 2009* [od 1945, z jap. (*Tenno Keika*) *Banzai* „okrzyk Niech Żyje Cesarz”]

bukkake *rz.* potencjalnie obraźliwe ejakulacja mężczyzn na jedną osobę, BUKAKE: *They view the use of ejaculation in bukkake as part of humiliation ritual – Wikipedia, 2015* [od 1995, z jap. *bukkake* „rozpryskiwanie”]

chichi *rz.* potencjalnie obraźliwe kobiece piersi, MLECZARNIE, BALONY: *This gal is thick! Big chichi – Daviant Art, 2015* [od 1879, z jap. *chichi* „kobiece piersi” lub „mleko”]

honcho *rz.* ktoś ważny lub wpływowy, szczególnie dyrektor lub szef, SZYCHA, GRUBA RYBA: *Hello, who's the honcho here? – O Brother, Where Art Thou?, film, 2000* [od 1945, z jap. *hanchō* „lider grupy”]

ichiban *przym.* doskonały lub świetny, PIERWSZORZĘDNY, NUMBER ONE, NUMERO UNO: *Well, I'd have to say that this one is ichiban – Twicys, 2011* [od 1900, z jap. *ichiban* „numer jeden”]

¹⁴ J. Coleman, *The Life...*, s. 44.

kamikaze *przym.* brawurowy lub autodestrukcyjny, KAMIKAZE: *In the race's final days, Romney has adopted what you might call a kamikaze strategy* – *Washington Post*, 2012 [od 1960, z jap. *kamikaze* „pilot samobójca”, dosł. „boski wiatr”]

moose *rż.* *obrażliwe* prostytutka, DZIEWCZYŃKA, KOBIETA PRACUJĄCA: *They explain to them that she is a moose* – *Angelfire*, 2015 [od 1952, z jap. *musume* „girl”]

mu *wykrz.* (odpowiadając na pytanie) ani tak, ani nie; i tak, i nie; nie wiadomo: *Listen, the answer is mu!* – *Twitter*, 2010 [od 1991, z jap. *mu* „nie” lub „nic”]

ninja *rż.* ktoś wytrzymały fizycznie i psychicznie, TWARDZIEL: *The guy's a real ninja, one tough motherfucker* – *Student UNF*, 2015 [od 1990, z jap. *ninja* „ekspert w dziedzinie sztuk walki”]

nip *rż.* *obrażliwe* 1 Japończyk, JAPONIEC: *The man disappeared into thin air like the nips at Nagasaki* – *Man Who Wasn't There, film*, 2001; 2 język japoński, JAPONIEC: *I can't understand nip, so what's the point of watching an anime in their language?* – *Tumblr*, 2015 [od 1942, z jap. *Nip(pon)* lub *Nihon* „Japonia”]

Oki *rż.* Okinawa: *I live in Oki and tried this myself. Takoraisu is a popular Okinawan dish invented in the 1960s by a Japanese chef* – *Pinterest*, 2015 [od 1945, z jap. *Oki(nawa)* „wyspa Okinawa”]

samurai *rż.* ktoś odporny fizycznie i psychicznie, TWARDZIEL: *She thinks she's a goddamn samurai* – *Tumblr*, 2014 [od 1982, z jap. *samurai* „członek szlacheckiej warstwy rycerskiej”]

sayonara *wykrz.* do widzenia, SAJONARA: *You asked me to come say goodbye. Sayonara!* – *Wolverine, film*, 2013 [od 1968, z jap. *sayōnara* „do widzenia”]

skosh *rż.* niewielka ilość, KAPKA: *I gave the bitch a skosh of chloroform* – *Suburban Gothic, film*, 2015 [od 1961, z jap. *sukoshi* „trochę”]

sukoshi *rż.* niewielka ilość: KAPKA: *A little sensitivity would really go a long way. Just a smidgeon. A skosh. A dab* – *Chuck, serial NBC-TV*, 2010 [od 1970, z jap. *sukoshi* „trochę”]

Drugą grupę stanowią tzw. zapożyczenia mieszane. Są to wyrazy przejęte z języka japońskiego, które zmodyfikowano, dodając rodzimy element leksykalny. Jak wspomiano, takie językowe hybrydy świadczą zazwyczaj o wyższym stopniu zintegrowania z rodzimym systemem leksykalnym i nie inaczej jest w przypadku japońskich zapożyczeń w angielszczyźnie potocznej. Oto reprezentatywne przykłady:

baby-san *rż.* dziewczyna lub młoda kobieta z Dalekiego Wschodu, SKOŚNOOKA: *US Marines shouted for the “mama-sans” and “baby-sans” (women and children) to come out the front* – *Nation*, 2015 [od 1954, z ang. *baby* i jap. sufiksu *san* „pan” lub „pani”]

banzai attack *rz.* brawurowy atak, SAMOBÓJCZY ATAK: *They stress the importance of dealing with problems as they arise rather than the banzai attack of the annual review during a probationary tenure – Huffington Post, 2015* [od 1945, z jap. (*Tenno Keika*) *Banzai* „okrzyk Niech Żyje Cesarz”]

big honcho *rz.* ktoś ważny lub wpływowy, szczególnie dyrektor lub szef, SZYCHA, GRUBA RYBA: *He was the big honcho, he was everybody's boss – Cut Runs Deep, film, 2000* [od 1945, z ang. *big* „duży” i jap. *hanchō* „lider grupy”]

head honcho *rz.* ktoś ważny lub wpływowy, szczególnie dyrektor lub szef, SZYCHA, GRUBA RYBA: *Hector said you were some kind of a head honcho once – Quicksilver, film, 1986* [od 1945, z ang. *head* „główny” i jap. *hanchō* „lider grupy”]

mama-san *rz.* 1 kobieta prowadząca dom publiczny, BURDELMAMA, MADAM: *Look for mama-san, she knows how to help you have a good time – Urban Dictionary, 2005*; 2 dziewczyna lub młoda kobieta z Dalekiego Wschodu, SKOŚNOOKA: *My unit rolled into this hamlet. This little baby-faced mama-san came running to the tent – Freeway Killer, film, 2010* [od 1946, z ang. *mama* „mama” i jap. sufiksu *san* „pan” lub „pani”]

nuru massage *rz.* masaż z dużą ilością tłustego żelu, kończący się seksem, MASAŻ EROTYCZNY: *John paid 100 bucks for a nuru massage last night, he said it wasn't waisted money – Urban Dictionary, 2010* [od 2000, jap. *nuru* „z poślizgiem” i z ang. *massage* „masaż”]

open-kimono *przym.* jawny, otwarty, przejrzysty, NA WIERZCHU: *I don't think that every child is ready for the full open-kimono treatment right away – Business, program Fox-TV, 2015* [od 1974, z ang. *open* „otwarty” i jap. *kimono* „tradycyjna japońska szata”]

open the kimono *fraż.* ujawniać publicznie, POKAZYWAĆ WSZYSTKO: *Many manufacturers may not want to open the kimono to its customer base – Computer World, 2015* [od 1974, z ang. *open* „otwierać” i jap. *kimono* „tradycyjna japońska szata”]

sayo-fucking-nara *wykrz.* *bardzo obraźliwe* do widzenia, NO TO KURWA SAJONARA: *If we get pulled over for a busted light, we can just say sayo-fucking-nara – Noah Bly, 2014* [od 1950 z jap. *sayōnara* „do widzenia” i ang. *fucking* „pierdolony”]

wooden kimono *rz.* trumna, DESKI: *You'll be in the army and shooting other Japanese, or end up being sent home in a wooden kimono – Come See the Paradise, film, 1991* [od 1911, z ang. *wooden* „drewniany” i jap. *kimono* „tradycyjna japońska szata”]

Podobnie jak w przypadku zapożyczeń z języka chińskiego możliwa jest derywacja bezsufiksalna, a więc możliwość zmiany kategorii gramatycznej (części mowy), np. z rzeczownika na przymiotnik lub z rzeczownika na czasownik. To kolejny dowód

na wysoki stopień asymilacji japońskich zapożyczeń w angielszczyźnie. Oto kilka przykładów:

honcho *przym.* ważny lub wpływowy: *She married some honcho lawyer from New York – Twitter, 2010* [od 1945, z jap. *hanchō* „lider grupy”]

honcho *cz.* kierować, RZĄDZIĆ, SZEFOWAĆ: *Jenny Bricks is honchoing the project – Chicago Tribune, 2003* [od 1958, z jap. *hanchō* „lider grupy”]

skosh *przysł.* niewiele, nieco, KAPKĘ: *Could you tilt left a bit? Just a skosh more – Sons of Tucson, film, 2010* [od 1961, z jap. *sukoshi* „trochę”]

Zapożyczenia z wietnamskiego

Język wietnamski to trzecie w kolejności źródło wschodnioazjatyckich zapożyczeń w angielszczyźnie potocznej. Praktycznie wszystkie one pochodzą z okresu wojny w Wietnamie lub są pośrednio z nią związane, pojawiając się np. w wydanych już po wojnie pamiętnikach żołnierzy. Jak zauważa Steinmetz, wojna w Wietnamie pod względem językowym przyniosła bardzo wiele nowych określeń, w tym właśnie zapożyczenia slangowe¹⁵.

Oto wybór zapożyczeń leksykalnych z języka wietnamskiego funkcjonujących w potocznej angielszczyźnie. W pierwszej kolejności tradycyjnie wymieniono zapożyczenia właściwe:

deedee *cz.* żegnać się, mówić do wiedzenia, MÓWIĆ PA PA: *I got to dee-dee, Dave. Call me – James Lee Burke, 2006* [od 1964, z wietn. *đi* „iść” lub „odchodzić”]

didi *cz.* żegnać się, mówić do wiedzenia, MÓWIĆ PA PA: *I gotta di-di, man. I don't wanna miss that chopper – Platoon, film, 1987* [od 1964, z wietn. *đi* „iść” lub „odchodzić”]

dinky dau *przym.* zwariowany, ŚWIRNIĘTY, SZURNIĘTY, RĄBNIĘTY: *Today marks the 48th anniversary of my joining the US Army. I'm old and dinky dau – Ifish, 2014* [od 1965, z wietn. *dinki tu'ò'ng* „ze ściany”]

Nam *rz.* Vietnam: *I was in Nam back in '72 – From Dusk Till Dawn, film, 1996* [od 1962, z wietn. (*Việt*)*nam* „Wietnam”]

sin loi *nykrz.* przepraszam, SORRY, SORKI: *“Say, Hoffmeister! You got a smoke?” “No man, I don't!” “Sin loi, man” – Platoon, film, 1987* [od 1968, z wietn. *xin loi* „przykro mi”]

¹⁵ S. Steinmetz, *There's a Word for It: The Explosion of the American Language Since 1900*, New York 2010, s. 125.

VC rż. Viet Cong, Narodowy Front Wyzwolenia Wietnamu Południowego: *This whole village could be VC for all I know – Tour of Duty, serial CBS-TV, 1987* [od 1966, z wietn. *Việt Nam Cộng Sản* „wietnamski komunista”]

Viet rż. obraźliwe Wietnamczyk, WIETNAMIEC: *In the 70’s, it was the Viets, now the Arabs – JCVD, film, 2008* [od 1966, z wietn. *Việt(nam)* „wietnamski”]

Druga grupa to zapożyczenia mieszane, a więc takie, w których jeden element pochodzi z języka wietnamskiego, a drugi z angielskiego. Oto typowe określenia tego typu:

Charlie Cong rż. obraźliwe członek Viet Congu: *We kicked Charlie Cong’s butt at Tet – Tour of Duty, serial CBS-TV, 1989* [od 1970, z ang. (*Victor*) *Charlie* „Viet Cong” i wietn. *Việt Nam Cộng Sản* „wietnamski komunista”]

dinky dau cigarette rż. papieros z marihuana, SKRĘT, DŻOINT: *Dinky dau cigarette is a marijuana cigarette – E-Reading Club, 2015* [od 1977, z wietn. *dinki tu’ò’ng* „ze ściany” i ang. *cigarette* „papieros”]

doe mommie nykerż. bardzo obraźliwe gardzę tobą, MAM CIĘ W DUPIE: *Doe mommie! – Tour of Duty, serial CBS-TV, 1989* [od 1983, z wietn. *đu* „pieprzyć” i ang. *mommie* „matka”]

go dinky dau fraż. wariować, ŚWIROWAĆ: *Maybe I went dinky dau over there, maybe I’m nuts. Who the fuck knows? – Heaven and Earth, film, 1994* [od 1965, z wietn. *dinki tu’ò’ng* „ze ściany”]

Ho Chi Minh’s curse rż. biegunka, SLYNNA PRACZKA: *Back in the day, we called it “Ho Chi Minh’s Curse” – Facebook, 2011* [od 1968, z wietn. *Hồ Chí Minh* „Ho Czi Min” i ang. *curse* „kłątwa”]

Ho Chi Minh’s revenge rż. biegunka, SLYNNA PRACZKA: *Ho Chi Minh’s Revenge! Well, I must have ate or drank something my body did not like – Blogspot, 2010* [od 1968, z wietn. *Hồ Chí Minh* „Ho Chi Min” i ang. *revenge* „zemsta”]

Mekong Delta rż. obraźliwe dzielnica wietnamska, WIETNAMOWO, SAJGON: *They lived in what people called Mekong Delta – Blogger, 2010* [od 1979, z wietn. *Mé Kông* „Mekong” i ang. *delta* „delta”]

Saigon quickstep rż. biegunka, SLYNNA PRACZKA: *No matter how bad the combat rations were, none produced the dreaded Saigon quickstep – Tom Dalzell, 2009* [od 1968, z wietn. *Sài Gòn* „Sajgon” i ang. *quickstep* „szybki taniec”]

Saigon tea rż. nielegalnie pędzoy alkohol, BIMBER, KSIĘŻYCÓWKA: *I had my first baptizing with Saigon tea – Dear America: Letters Home from Vietnam, film, 1988* [od 1966, z wietn. *Sài Gòn* „Sajgon” i ang. *tea* „herbatka”]

sin loi, motherfucker *nykrz.* *obraźliwe* przepraszam, SORRY KURWA: *Sin loi, motherufucker! I'm going home!* – *WLA Journal*, 2015 [od 1968, z wietn. *xin loi* „przykro mi”]

Vietnik *rz.* pacyfista sprzeciwiający się wojnie w Wietnamie, PACYFIARZ: *Here for example is an excerpt from Time, it's about Vietnicks' anti-war demonstration – Free Republic*, 2007 [od 1970, z wietn. *Viêt(nam)* „wietnamski” i ang. przyrostka *-nik* „ktoś związany z czymś”]

Viet shits *rz.* *potencjalnie obraźliwe* biegunka, SRACZKA: *The kid here has dysentery. The Viet shits. If you don't want him dead, you better do something – Tripod*, 2015 [od 1984, z wietn. *Viêt(nam)* „wietnamski” i ang. *shits* „sraczka”]

Zapożyczenia z koreańskiego

Relatywnie najmniej zapożyczeń pochodzi z języka koreańskiego. Może się to wydawać nieco zaskakujące, zważywszy na amerykańską wojnę w Korei. Jednak w porównaniu z II wojną światową czy choćby wojną w Wietnamie był to konflikt o nieporównywalnie mniejszym zaangażowaniu militarnym i społecznym USA. Ponadto, jak zauważają Flexner i Soukhanov, większość nowych określeń potocznych z tego okresu pochodzi raczej z języka japońskiego i jest związana ze znajdującymi się tam amerykańskimi bazami¹⁶. Niemniej kilka określeń z języka koreańskiego zadomowiło się w potocznej angielszczyźnie amerykańskiej i do dziś cieszy się popularnością. Należy do nich *kimchi* i jego derywatywy:

in big kimchi *fraz.* w tarapatach, W OPAŁACH: *You do that one more time, and you're in big kimchi – Facebook*, 2015 [od 1979, z ang. *in big* „w dużym” i kor. *kimchi* „koreańskie danie na bazie sfermentowanej kapusty”]

in deep kimchi *fraz.* w tarapatach, W OPAŁACH: *James found himself in deep kimchi – Anniston Star*, 2010 [od 1979, z ang. *in deep* „w głębokim” i kor. *kimchi* „koreańskie danie na bazie sfermentowanej kapusty”]

kimchi *rz.* 1 jedzenie, AMU, PAPU: *He sent Maurice some kimchi and a lovely note – Northern Exposure, serial CBS-TV*, 1992; 2 tarapaty, OPAŁY: *If you don't do it, you're in real kimchi – Blogger*, 2010 [od 1979, z kor. *kimchi* „koreańskie danie na bazie sfermentowanej kapusty”]

¹⁶ S.B. Flexner, A. Soukhanov, *Speaking Freely*, New York 1997, s. 152.

Wnioski

Zapożyczenia leksykalne z języków Azji Wschodniej stanowią barwny wycinek potocznej leksyki angielszczyzny, w szczególności amerykańskiej, zarówno pod względem językoznawczym, jak i społeczno-kulturowym. Zapożyczenia z języków chińskiego, japońskiego, wietnamskiego i koreańskiego – bo tych określeń jest w potocznej angielszczyźnie najwięcej – reprezentują różne warianty typologiczne, a więc zapożyczenia właściwe, mieszane oraz kalki językowe. Część z nich wykazuje wysoki stopień zasymilowania w angielszczyźnie, czego wyrazem jest dostosowanie do angielskiego systemu morfologicznego, widoczne choćby w możliwej derywacji bezsufiksальной tychże zapożyczeń, ich połączeniach z rodzimymi wyrazami angielskimi, a także zmianach semantycznych dokonanych przez rodzimych użytkowników języka, w szczególności Amerykanów. Ukazują też związki między zapożyczeniami a ich kontekstem społecznym, widocznym w wydarzeniach historycznych, takich jak fale emigracji czy konflikty zbrojne, które obfitowały w kontakty językowe. Miejmy nadzieję, że niniejszy szkicowy artykuł będzie przyczynkiem do głębszych studiów nad tą interesującą częścią potocznej leksyki angielskiej.

SUMMARY

BORROWINGS FROM EAST-ASIAN LANGUAGES IN INFORMAL ENGLISH

This paper presents lexical borrowings from East Asian Languages functioning in informal English, especially American English. They constitute an interesting and colorful part of informal English lexicon, both linguistically and socioculturally. The paper shows that borrowings from Chinese, Japanese, Vietnamese and Korean – the languages which contributed most – represent diverse typological variants such as loanwords, loanblends and loan translations. Many of them exhibit a high degree of assimilation in English, evidenced by successful adaptation to English morphological system, seen in zero derivation, fusion with native English words, or semantic changes. The borrowings also demonstrate connections with their social context, seen in such historical events as emigration waves or military conflicts which brought language contacts. It is hoped that this necessarily sketchy paper will serve as an encouragement to further studies of this interesting part of informal English lexicon.